

Forord

Mulighederne for spændende og vedkommende formidling er mange. På herregårdsområdet folder opfindsomheden sig da også ud i disse år, hvor oplevelsesindustrien for alvor blomster og overgår sig selv med nye grænseoverskridende tiltag, der skal gøre det attraktivt for et stadig mere kræsent og forvænt publikum at opsøge og forstå den del af den danske kulturarv, som herregårdene udgør. På Tirsbæk ved Vejle kan man blandt andet gå på jagt, køre på ATV'er, flyve i helikopter, bade i træbaljer og komme på lederkursus og firmaudflugt. Imidlertid er det ikke kun herregårdenes indtog i oplevelsesindustrien, som udvikler sig og gror i disse år. Også mange andre mindre synlige områder af dansk herregårdskultur er i vækst og trivsel. Formidling af disse spændende tiltag, som måske ikke automatisk har mediernes bevågenhed, kræver en mere aktiv indsats, som for eksempel publicering, for at blive kommunikeret ud til andre end de direkte involverede.

I efteråret 2006 var Gammel Estrup således initiativtager til en studierejse til herregårde i England. 30 personer fra den danske museums- og universitetsverden besøgte ved den lejlighed noget af det ypperste inden for engelsk herregårdsbyggeri. Man kan ikke blive andet end imponeret over storheden

– det grandiose – i de engelske anlæg. I 1700- og 1800-tallet var her en overklasse, som må have givet de danske herskaber baghjul! Byggematerialet var for det meste sandsten anvendt så facaderne fremstod bastante, monumentale og imponerende. Naturligvis var hovedbygningen omkranset af fabelagtige haveanlæg, mens økonomibygningerne var placeret lidt mere diskret, væk fra hovedbygning og have. Lektor Steen Busck fra Aarhus Universitet deltog i turen og giver på de følgende sider en stemningsmættet rapport fra udlandet – han skriver så levende, at man, hvis man ikke selv lige var med, bestemt bliver stærkt fristet til at bestille flybillet til Yorkshire med det samme.

Hvis ikke herregårdsrejser og -kultur appellerer direkte til den danske befolkning, så gør mad heldigvis. Det daglige brød har til alle tider interesseret mennesket på tværs af nationalitet, køn og alder, simpelthen fordi det er en basal del af vores liv fra menneskets opståen til i dag. I juni måned 2006 dannede Gammel Estrup derfor ramme om det første af i alt tre planlagte seminarer om maden fra De store Husholdninger. Det var her i køkkenerne på de store huse, at nye ideer og tekniske fremskridt på området først vandt indpas. Gennem en kombination af teori og praksis, hvilket vil sige foredrag og indtagelse af mad

fremstillet efter historiske opskrifter, gav blandt andet museumsinspektør Inge Adriansen fra Sønderborg Slot og historisk madkonsulent Bi Skaarup deres tilhørere en grundig indføring i herskabsmad fra slutningen af 1800-tallet, og begge giver her i bogen en version af deres foredrag.

Herregårdshaverne, som knytter bygningskernen sammen med det omgivende landskab, er i disse år et særdeles sårbart element. Rigtig mange herregårdshaver bliver nemlig nedlagt på grund af det ressourcekrævende arbejde med den løbende pasning og pleje. Bede, buskadser og figurgrupper opgives til fordel for store græsarealer eller granplantager, der er lettere at vedligeholde eller – endnu bedre – kan bidrage til godsets økonomiske drift. Naturligvis skyldes denne udvikling først og fremmest den økonomiske udvikling, som betyder, at herregårdenes drift ikke længere producerer et afkast, der gør det muligt at lønne den nødvendige arbejdskraft. Imidlertid er der også en svag tendens til, at vi heller ikke helt er opmærksomme på, hvilken landskabsmæssig værdi og ressource haverne udgør for det samlede bygningsanlæg. Gammel Estrup har derfor bedt landskabsarkitekt Jacob Fischer og mag.art. Mette Smed om at give en kort introduktion til området, dels ud fra et moderne, fremadrettet perspektiv (redegørelse for Fonden Realdanias satsning på de danske herregårdshaver), dels retrospektivt, hvor herregårdshaverne sættes ind i en sammenhæng og udviklingen over de seneste 400 år kort skitseres.

Også Gammel Estrups mere indadvendte aktiviteter så som udstillinger og arrangementer får et par ord med på vejen i denne publikation. Museets

to inspektører, Marie Andersen og Berit Guldmann Hornstrup, fortæller i det følgende om henholdsvis udstillingen Herregårdens tyende og Herskabskjoler fra forrige århundrede. I tilknytning til museets fokus på herregårdenes ansatte har stud.mag. Karen Vinstrup Jespersen en artikel, som fortæller om livet på en herregård i midten af 1900-tallet. Endelig rummer denne bog nogle beretninger fra efterårsferiens fortællefestival og en beretning om Gammel Estrups samlede virke i 2006.

Bogen rundes af med en række artikler fra Dansk Center for Herregårdsforskning, hvor der i hele 2006 var stor aktivitet på Centerets satsningsområde; Herregårdenes og Godsernes Indian Summer (1849–1919). Det er en periode, som der ikke tidligere er produceret meget forskning omkring, men som alle dage har appelleret til den brede befolkning og er blevet givet i en del litteratur fra Karen Blixen til Gustav Wied og i mængder af triviallitteratur. Nu produceres der heldigvis ny forskning på området, så ph.d.-stipendiat Signe Boeskov og post.doc.-stipendiat Adam Schacke giver her i bogen en præsentation af nogle af deres foreløbige resultateter.

Vi ønsker god fornøjelse med læsningen.

Gammel Estrup, 19. september 2007

Britta Andersen,
museumsdirektør